

De langste dag

Zomer, zomer en nog eens zomer. Je kijkt er naar uit en als het dan zo ver is dan zwipt een noordenwind kou en veel bewolking over ons heen.

Schapenscheersdrouk of Europese Moesson is de officiële naam. Bij het woord moesson denken we gelijk aan stromende regen maar dit weertype in deze maand heeft zijn naam te danken aan de hardnekkigheid waarmee het jaarlijks terugkeert. Even de tanden op elkaar want gelukkig blijven er ook wel zomerse momenten over. En die zomerse momenten hebben we hard nodig voor de bruidsvluchten van

172 — onze koninginnen. Een prachtig verslag is te lezen in 'Op bruidsvlucht' van Hayo Velthuis in **Bijen** 5(10): 283-284 (1996). Wie zou er niet met hem op dat duintje hebben willen zitten? Vorig jaar hadden we aanvankelijk niet te klagen over het weer en leek het met de teelt van een leien dakje te gaan, maar rond de langste dag sloeg het beruchte weertype toe. Voor tal van imkers werd daardoor het teeltresultaat slecht met tot in dit voorjaar darrebroedige koninginnen. Zet bij de teelt (een groot woord want vaak word je op het idee gebracht door de aanwezigheid van een zwermkop, maar toch) niet alles op een kaart en start met een tussentijd van tien dagen de teelt van een paar koninginnen. Voor die teelt kunnen we gebruik maken van zwerm- en redcellen. Bij koninginnen voortgekomen uit zwermcellen hebben we de zekerheid dat het de moertjes in spe aan niets heeft ontbroken. Het moedervolk was er aan toe, de bijen waren goed doorvoed en als het ware rond van de koninginnenpap. Nadat een volk moerloos is gemaakt verschijnen er ook doppen, redcellen in dit geval. (Het vreemde is dat pas veel later de ware betekenis van dat woord tot me is doorgedrongen, lees het niet als redcel maar als redcel. Ze dienen het volk te redden). Zonder ingrijpen van de imker zal de eerstgeborene koningin de koningin van het volk worden. Is dit echter ook de beste? Nee, zeggen we want de eerstgeborene is geteeld van een larfje dat voorbestemd was om werkbij te worden. Pas halverwege wordt de schakelaar omgezet, dus heeft zo'n koningin minder ovariolen. Vreemd eigenlijk dat in dit stadium voor de bijen een larfje van elke leeftijd geschikt wordt bevonden om koningin te worden. Een aantal Canadese onderzoekers was nieuwsgierig naar de factoren die het gewicht bepaalden van koninginnen in de cel. Van twaalf volken werden even-zo-veel

viermaals afleggers gemaakt. Na tien dagen werden alle doppen verwijderd en de koninginnen in wording op kleur (= leeftijd) geselecteerd en gewogen. De oudste, taankleurige koninginnen, werden in gewicht verslagen door de licht-taankleurige zusters die in ontwikkelingsstadium op 1 tot 2 dagen volgden. (Er wordt in het onderzoek niet over gerept maar oudere onvolgroeide koninginnen behoren dus zwaarder te zijn dan jongere exemplaren). Er werd ook geen controle uitgeoefend over de leeftijd van de larfjes die tot koningin uitgroeiden, maar uit een eerder onderzoek van Fell en Morse bleek dat 65 % van de larfjes die tot koningin uitgroeiden minder dan twee dagen oud waren. Uit het geheel is de conclusie getrokken dat als een volk moerloos raakt, of wordt gemaakt, terwijl het niet in zwermstemming is, het 1 tot 2 dagen duurt voordat de productie van koninginnenpap op volle toeren draait, vandaar het lichtere gewicht van de oudste koninginnen. Het is een bevestiging van de regel om niet te telen van oudere larfjes. Niet alleen omdat ze al te ver in ontwikkeling zijn, maar ook omdat er nog niet voldoende geschikt voedsel in het volk aanwezig is. Kunnen we iets met deze kennis? Het samenstellen van volkjes met ééndaagse larfjes voor koninginnenteelt zonder bijen die al langer moerloos zijn heeft tot gevolg dat de ééndaagse koninginnenlarfjes pas zwemmen in het voedsel op dag twee of drie. Al jaren heb ik als gewoonte na het maken van een broedaflegger, om in het nu overblijvende moerloze deel waarin doppen worden aangezet de raten met eitjes met een punaise te merken. In het aantekenblok wordt tegelijkertijd een situatieschets gemaakt van de positie van de eitjes. Na acht dagen breek ik alle doppen minus die op de gemerkte ra(a)t(en). Er kunnen meteen drieramers worden samengesteld of er wordt gewacht op tuten. Wordt er getuut dan beperkt het werk zich tot het lichten van het gemerkte raam. Rijpe doppen worden even in een doosje geborgen. Een paar raten bijen afslaan boven een bevruchtigingskastje, even wachten tot de haalbijen zijn verdwenen, vliegspleet sluiten met wat nat gras en een koningin zo uit de dop er bij. Houd een of meerdere rijpe koninginnen achter om in het grote volk te laten lopen voor het geval het uitgelopen moertje per abuis in een bevruchtigingskastje is terechtgekomen tijdens het afslaan van de

raten. Het gemiddelde bevruchtigingspercentage van mijn koninginnenteelt ligt rond 75 %. Misschien dat de drachtarmoede in de eerste weken van juni en de daarbij optredende onrust door roverij een negatieve rol speelt, wie zal het zeggen. Een feit is dat ik dit onderdeel van onze bedoening voor geen goud zou willen missen. Denk alleen maar aan de spanning en het bevrijdende gevoel als tijdens het lichten van een raat mooi aaneengesloten broed aanwezig blijkt te zijn. Succes allemaal.

Koninginnenteelt

Het kweken van koninginnen is bij ons een klein-schalige aangelegenheid en we kunnen het ons permitteren er relatief veel tijd in te stoppen. Het wordt anders bij grootimkers zoals Richard Adey in de Verenigde Staten die maar liefst 55.000 bijenvolken bezit. Deze grote bedrijven houden zich zelden met koninginnenteelt bezig. Het past niet in hun bedrijfsvoering. Hun volken zijn er om honing te verzamelen en worden ingezet bij de bestuiving van talrijke gewassen. Koninginnen betrekken ze van gespecialiseerde bedrijven die zich geheel op de koninginnenteelt toelagen. Dean Breaux in Florida is zo'n koninginnenteler. Zijn manier van aanpak klinkt vertrouwd in de oren. Voor het overlarven worden van de beste volken eendaagse larfjes gebruikt. Het overlarven vindt plaats in plastic dopjes die aan houten latjes worden bevestigd in een teeltraam. In elk raam komen drie van dergelijke latjes met larfjes. De raten worden in zeer sterke, goed doorvoede moederloze volken, zonder broed en met veel jonge bijen gehangen voor de eerste verzorging. Na 24 uur worden de larfjes overgehangen in een moederloos kweekvolk voor de verdere verzorging. Na tien dagen worden van de doppen met wat jonge bijen drie-raamvolkjes samengesteld. De professionele bijenhouders maken veel gebruik van Starline koninginnen, een hybride, lichtgeel van kleur, voortgekomen uit een kruising van de Italiaanse en Carnicabij. In 1996 zijn er daarvan ruim 200.000 gekweekt. Een andere favoriete hybride is de Midnite, ontstaan uit een kruising van de Carnica en Kaukasische bij.

Groeiend ledental!

Geen teelt van koninginnen maar wel aanwas van nieuwe leden. Wat te denken van de subvereniging St. Ambrosius uit Berlicum met in hun kwartaalblad de mededeling: 'Tien nieuwe leden!' Ook de subvereniging Zwolle sloot het jaar af met ledengroei.

Komen die nieuwelingen zo maar aanwaaien? Kunnen ook andere verenigingen van die gunstige wind gebruik maken? Vooropgesteld, zand komt zo maar aanwaaien. Natuurlijk gebeurt er iets in de genoemde verenigingen. Zwolle startte in de wintermaanden een kennismakingscursus voor geïnteresseerden. In Berlicum kwam de ledenaanwas tot stand door een cursus 'Modern imkeren'. Er wordt daar opnieuw gewerkt aan een beginnerscursus voorafgegaan door inleidende bijeenkomsten voor geïnteresseerden. De cursus 'Modern imkeren' bestond uit 14 avonden theorie, geleid door bekwame leden, en een drietal lezingen door gastsprekers. De lezingen waren ook toegankelijk voor de overige leden. Het praktijkdeel liep van april tot juni. De praktijklessen werden gegeven op landgoed Seldensate te Middelrode met ca. acht volken van de vereniging. Er werd ook aan koninginnenteelt gedaan en in kernvolkjes werden zelfgekweekte moertjes ingevoerd. De toets van de cursus bestond niet uit een klassiek 'proefwerk', maar in groepjes van 2-3 personen werd een scriptie opgesteld. Iedere groep kreeg als opdracht een of meerdere maanden uit het bijenleven te beschrijven. *P.S. Er zijn meerdere gunstige windrichtingen, zoek de wind op die het best bij uw vereniging past.*

Het weer in juni

Als landelijk gemiddelde over de periode 1961 t/m 1990 geldt 196 uren zonneshijn, 65 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 19,1°C.

Juni maanden			
Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max.temp (°C)
1992	zonnig (232)	nat	zeer warm (22,3)
1993	normaal	droog (40)	normaal
1994	normaal	normaal	normaal
1995	normaal	normaal	koel
1996	normaal	droog (33)	normaal

Geraadpleegd:

Pettis, J. & Higo, H., Queen rearing-factors affecting queen weight. *American Bee Journal* 137(3): 226 (1997)
 Kennismakingscursus, VBBN subvereniging Zwolle 'Het vlieggat' 23(4): 51 (1996)
 Govers, K., Verslag cursus 'Modern imkeren' VBBN subvereniging Berlicum, 'D'n Balkumse Bie' 9(1): 8 (1997).